

pavel.tuleja@fvp.slu.cz

ÚVSSP

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

FAKULTA VEŘEJNÝCH
POLITIK V OPAVĚ

ZÁKLADY EKONOMIE

ZÁKLADNÍ POJMY A SOUVISLOSTI EKONOMIE

ZÁKLADNÍ POJMY A SOUVISLOSTI EKONOMIE

V rámci této přednášky se *dozvíte*:

- jaké jsou *základní principy ekonomie*,
- jakou roli sehrávají v ekonomii *ekonomické modely*,
- co rozumíme pod pojmy *mikroekonomie, makroekonomie a mezinárodní ekonomie*,
- jaký je rozdíl mezi *normativní* a *pozitivní ekonomii*.

Literatura:

- TULEJA, P., NEZVAL, P., MAJEROVÁ. *Základy mikroekonomie*. Praha: CP Books, 2011. ISBN 978-80-251-3577-8., ss. 5-29

EKONOMICKÝ ZPŮSOB MYŠLENÍ

- *ekonomie* je společenskovední disciplínou, která studuje organizační formy, jejichž prostřednictvím lidská společnost řeší fundamentální problém vzácnosti.
- *hlavním cílem ekonomie* je nalézt a následně také popsat mechanismus, jehož prostřednictvím jsou ve společnosti rozdělovány vzácné zdroje mezi vzájemně si konkurující užití.

EKONOMICKÝ ZPŮSOB MYŠLENÍ

- *princip vzácnosti (teze o omezenosti zdrojů):* ekonomické subjekty musí při svém rozhodování o tom, jakým způsobem pokryjí své neomezené potřeby prostřednictvím omezených zdrojů, brát v potaz skutečnost, že zvýší-li svou spotřebu zdroje A, pak budou s největší pravděpodobností nuceny snížit svou spotřebu zdroje B.
- *princip porovnání nákladů a užitku:* ekonomický subjekt, jenž stojí před rozhodnutím o tom, kterou ze svých neomezených potřeb uspokojit, by měl toto rozhodnutí učinit na základě pravidla, které říká, že racionálně se chovající subjekt realizuje pouze takovou činnost, při níž jeho užitek převyšuje náklady vynaložené na realizaci této činnosti.

EKONOMICKÝ ZPŮSOB MYŠLENÍ

- *hraniční (prahová) cena*: buďto nejvyšší cena již je daný ekonomický subjekt ochoten za určitý statek zaplatit (*hraniční cena koupě*), nebo naopak nejnižší cena za niž tento subjekt ochoten daný statek prodat (*hraniční cena prodeje*).
- *ekonomický přebytek*: rozdíl mezi prospěchem, který ekonomický subjekt získá z určité konkrétní činnosti a náklady, jež musí na tuto činnost vynaložit.
- *náklad příležitosti realizované činnosti (náklad obětované příležitosti)*: očekávaný výnos, který by ekonomický subjekt získal tehdy, pokud by realizoval druhou nejlepší variantu.

ROLE MODELU V EKONOMII

- *ekonomický model*: formalizované nebo neformalizované zobrazení reálně fungující ekonomiky, jehož hlavním cílem je zjednodušit popisovaný ekonomický systém, a to při zachování podstatných vlastností, stránek a vztahů tohoto systému.
- ekonomický model může být formulován: *verbálně*, *graficky* nebo *matematicky*.
- dva základní ekonomické modely: *model ekonomického koloběhu* a *model hranice produkčních možností*.

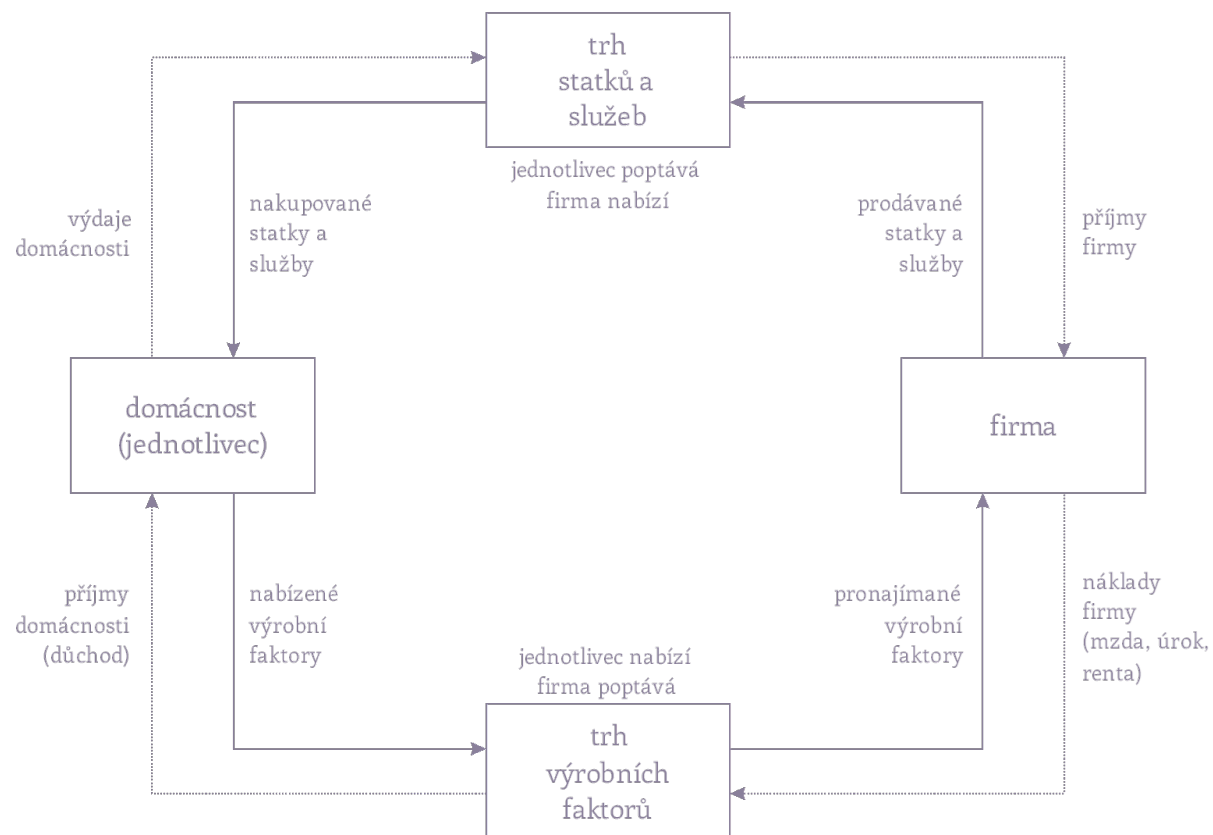

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- *model ekonomického koloběhu* je modelem, jenž schematicky znázorňuje vlastní organizaci národního hospodářství.
- *firmy* produkují statky a služby, k čemuž využívají výrobní faktory, jejichž vlastníky jsou *domácnosti*, které za vyprodukované statky a služby utrácejí celý svůj důchod získaný z pronájmu výrobních faktorů.

1-1: EKONOMICKÝ KOLOBĚH

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- *vzácný (ekonomický) statek*: statek, k jehož charakteristickým rysům patří jednak jeho vzácnost (omezenost) a jednak užitečnost plynoucí danému spotřebiteli z jeho spotřeby.
- pokud jeden z těchto aspektů není splněn, pak statek označujeme jako *statek volný*.
- ekonomické statky členíme na *výrobky* a *služby*.

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- *vstupy (výrobní faktory)* členíme na:
  - *primární*, tj. společenské zdroje, které si ekonomické subjekty přivlastňují přímo ze svého okolí, přičemž do této skupiny řadíme půdu a práci,
  - *sekundární*, tj. vstupy, jež jsou výsledkem výrobního procesu, z čehož vyplývá, že za sekundární výrobní faktor považujeme kapitál a technologii.
- *půda (A)*: primární výrobní faktor zahrnující jak tu část zemského povrchu, která není pokryta mořem (zemědělská a nezemědělská půda), tak veškeré přírodní zdroje, jež lze nalézt nad i pod zemí.

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- cena půdy: *pozemková renta* (r_A).
- *práce* (L): vědomá a účelná lidská činnost, kterou uskutečňují lidé, a to pomocí svých fyzických a duševních předpokladů → *pracovní síla*.
- cena práce: *mzda* (w).
- *dělbá práce*: proces v jehož rámci je práce usměrňována pouze do těch činností v nichž dosahuje nejvyšší produktivity.

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- *dělbá práce v pracovních činnostech:* jednotlivci se specializují na jednotlivé pracovní činnosti. Do této skupiny zahrnujeme:
  - *přirozenou dělbu práce:* pracovní činnosti se dělily mezi muže a ženy, resp. mezi staré a mladé členy dané společnosti
  - a *společenskou dělbu práce:* vzniká oddělením pastevectví od zemědělství, vyčleněním řemesel a oddělením obchodu.
- *dělbá práce v pracovních operacích:* jednotlivci se specializují pouze na jednotlivé pracovní operace v rámci pracovních činností.

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- *kapitál (K)*: sekundární výrobní faktor, který zahrnuje statky, jež byly v rámci výrobního procesu již jednou vyrobeny, a to se záměrem jejich následného využití při výrobě jiných statků či služeb.
- kapitál pak můžeme rozčlenit na: *hmotný (fyzický, reálný), nehmotný a finanční*.
- cena kapitálu: *úrok (i)* či *zisk (π)*.
- *technologie (t)*: sekundární výrobní faktor, který je považován za specifickou formu nefinančního kapitálu, jenž má v tomto případě buďto podobu technologického zařízení (specifická forma hmotného kapitálu), nebo podobu víceméně originálního řešení výrobního postupu (specifická forma nehmotného kapitálu).

MODEL EKONOMICKÉHO KOLOBĚHU

- cena technologie: *technologická renta* (r_t).
- *hmotné toky*: pohyb výrobních faktorů od domácností k firmám a současně také pohyb statků a služeb od firem k domácnostem.
- *toky peněžní*: pohyb důchodů, které v podobě pozemkových rent, mezd, úroků, zisku a technologických rent získávají domácnosti a příjmy z prodeje statků a služeb získávají firmy.

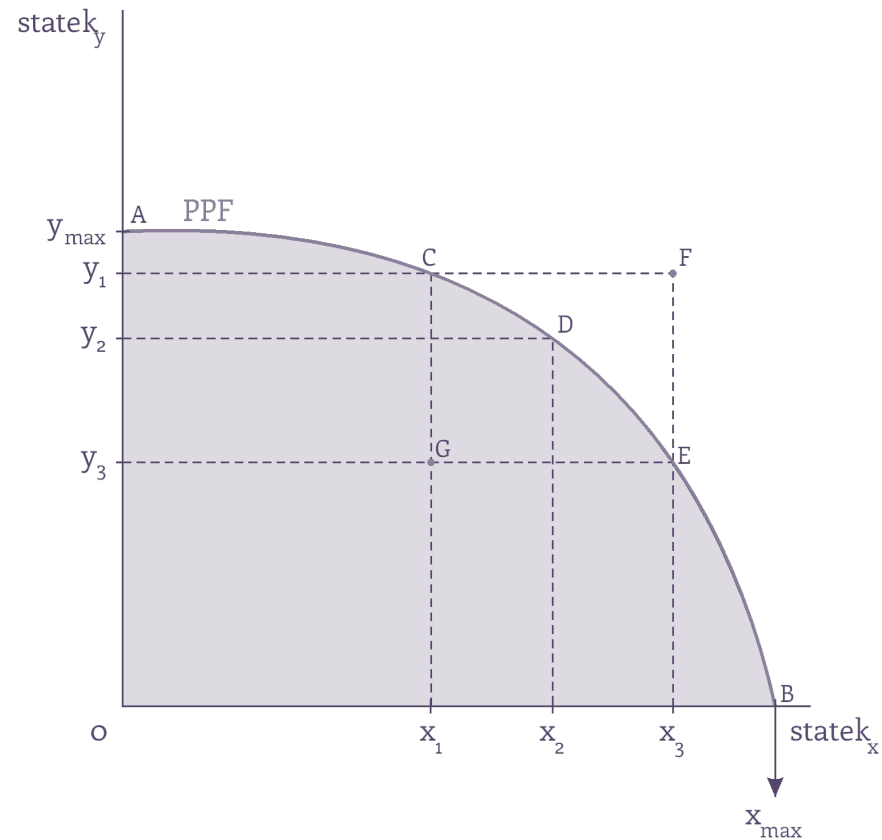

MODEL HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ

- *hranice produkčních možností (PPF)*: křivka zobrazující všechny maximálně dostupné kombinace dvou výstupů (statky x a y), jež je ekonomika (firma) schopna vyprodukovat s daným objemem vstupů a s danou technologií.
- *efektivnost*: takové využití disponibilních zdrojů ekonomiky, které danému národnímu hospodářství přináší maximální dostupnou míru uspokojení.

1-2: HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ

MODEL HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ

- *výnosy z rozsahu (rs)*: míra změny výstupu v okamžiku, kdy firma zvýší pronajímané množství vstupů o jednu jednotku:

$$rs = \frac{\Delta Q}{\Delta VF} \quad (1.1)$$

ΔQ – změna objemu výstupu

ΔVF – změna používaného množství vstupů (výrobních faktorů)

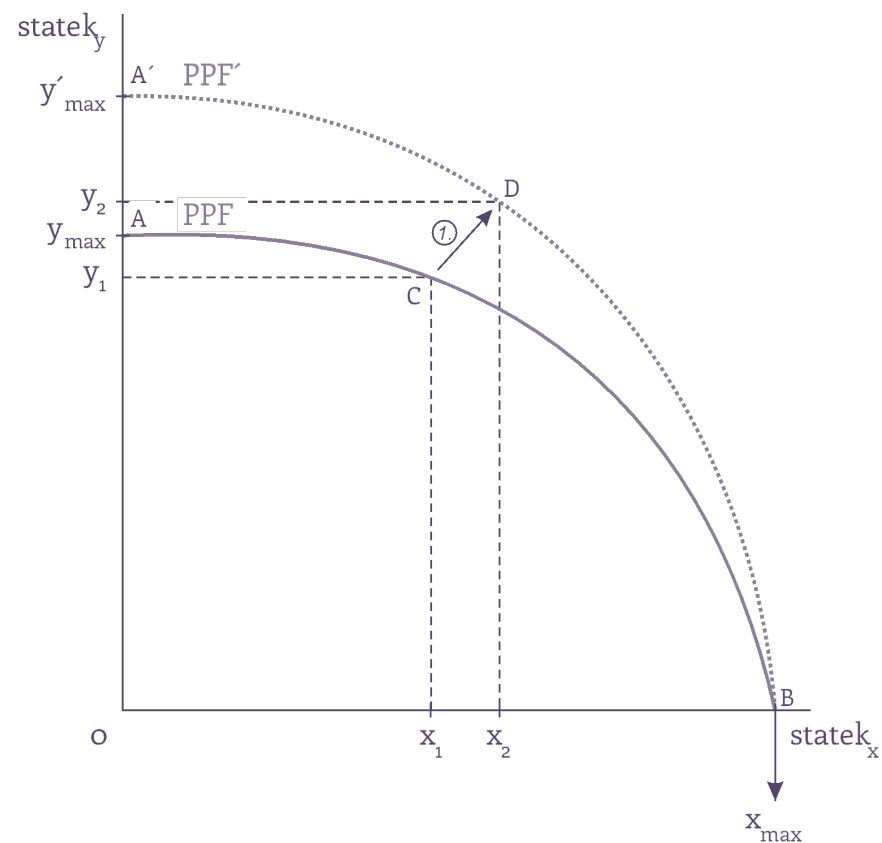

MODEL HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ

- *rostoucí výnosy z rozsahu:* objem výstupu roste rychleji než množství používaných vstupů → *PPF konvexní vůči počátku (zakřivená dovnitř).*
- *konstantní výnosy z rozsahu:* objem výstupu roste stejnou rychlostí jako množství používaných vstupů → *PPF negativně skloněnou přímkou.*
- *klesající výnosy z rozsahu:* objem výstupu roste pomaleji než množství používaných vstupů → *PPF konkávní vůči počátku (zakřivená ven).*
- v průběhu času bude u hranice produkčních možností docházet k určitým změnám, které jsou spojeny buďto se:
  - *změnou technologie* → PPF změni svůj sklon,
  - nebo s *technologickým pokrokem*, jenž umožní zvýšit produktivitu všech výrobních faktorů → změni se poloha křivky PPF.

1-3: HRANICE PRODUKČNÍCH MOŽNOSTÍ A TECHNOLOGICKÝ POKROK

ČLENĚNÍ EKONOMIE

- ekonomii členíme na *tři relativně samostatné vědní disciplíny*, jimiž jsou:
  - *mikroekonomie* → ekonomie blahobytu,
  - *makroekonomie*,
  - a *mezinárodní ekonomie* → teorie mezinárodního obchodu a mezinárodní monetární teorie.
- ekonomii lze rozčlenit také *dle předmětu chování*, a to na ekonomii:
  - *pozitivní*
  - a *normativní*.

ČLENĚNÍ EKONOMIE

- *z hlediska předmětu studia* můžeme ekonomii rozčlenit na:
  - *dějiny ekonomických teorií,*
  - *ekonometrii,*
  - *ekonomii práce* či *trh práce,*
  - *hospodářské dějiny,*
  - *komparativní ekonomii,*
  - *právo v ekonomii,*
  - *teorii hospodářské politiky,*
  - *účetnictví,*
  - *urbanistickou a regionální ekonomii*
  - *a na veřejné finance.*

